కవి సమ్రాట్టు

SWO 750

కవిరహస్యమ్

హలాయుధప్రణీతమ్

Publisher Sreeparavastu
Sreenivasa Jagannadhaswamy
Ayyavaralugaru

1891
Printed by D. Guranna.
Arsha Press, Vizagapatam

నమః పరమబుద్ధాయ

హలాయుధప్రణీతం

కవిరహస్యమ్.

జయన్తి మురజిత్పాదనఖదీధితిదీపికాః। మహా
న్ధకారవిధ్వంసస్సూక్తిమార్గప్రకాశకాః॥౧॥
లోకేషు శాస్త్రేషు చ యే ప్రసిద్ధాః కావ్యేషు
యే సత్కవిభిః ప్రయుక్తాః। ఉద్ధృత్య తాంశ్చిత్ర
వినోదనీయశబ్దానహం ధాతుభిరుద్ధరామి॥౨॥
ఏకార్థానేకశబ్దాశ్చ నానార్థాశ్చైకవాచ
కాః। సదృశార్థాభిధానాశ్చ భిన్నార్థాః స
దృశాక్షరాః॥౩॥ ఏకార్థాస్తుల్యశబ్దాశ్చ నిబధ్యం
తేఽత్ర ధాతవః। ధాతుపారాయణామ్భోధిపా
రోత్తీర్ణధియా మయా॥౪॥ అస్త్యగస్తిమునిజ్యో
త్స్నాపవిత్రే దక్షిణాపథే। కృష్ణరాజ ఇతి ఖ్యాతో
రాజా సామ్రాజ్యదీక్షితః॥౫॥ గోపాయతి క్షితి
మిమాం చతురబ్ధిసీమాం పాపాజ్జుగుప్సత ఉ
పరమతిః సదైవ॥ విత్తం తు గోపయతి యన్న వ
నకేభ్యో ధీరో న కుప్యతి మహత్యపి కార్యజా
తే॥౬॥ అగ్నిం పృణాతి పృణతి ద్విజదేవతాశ్చ ప్రీ। పె
బాన్ధవజనాననిధీన్ప్రణోతి। యః ప్రీణానా ప్రవిశ
... నాంక్ష్యం

ర్యేషు యః సదోవ్రతిమీహతే॥౩౬॥ ధర్మేవ్యా
ప్రియతే నిత్యం పిపర్తి పృథివీం చ యః। పారయ
త్యర్థినామాశాం పారయత్యఖిలం వ్రతమ్॥౩౭॥
త్రుట్యన్తి సర్వసన్దేహాస్త్రుటన్తి గ్రన్థయో హ్యా
ది। యస్యాత్మజ్ఞానినో దుఃఖం తుటత్యేన శ్వతూ
టతి॥౩౮॥ మినోతి నాకులాన్ యుద్ధే మీనాతి ద్వి
షతాం బలమ్। యో మాయాం మీయతే మాన్యో
ధర్మేణ మయతే ధనమ్॥౩౯॥ తనుతే శ్రుతివృ
త్తిం యస్తాయతే చ కులవ్రతమ్। త్రాయతే వర్ణ
ధర్మం చ యతీర్తిస్తాయతక్షితౌ॥౪౦॥ శోభ
తే రూపసమ్పత్త్యా శుభతి స్మ యతాశ్రియా। యః
శుమ్భతి శుభ్రైర్యైర్దృష్ట్యారీంశ్చ నిశుమ్భతి॥౪౧॥
నియుంజే భూమిపాలాన్యో నియోజయతి రక్షకా
న్। నియోజయతి సామన్తాన్ స్వయమాత్మని
యుజ్యతే॥౪౨॥ ధర్మాన్మోదయతి స్తౌతి దేవా
న్నౌతి గురూన్ ద్విజాన్। నువతి త్రిషు లోకేషు య
ద్గుణాన్ ప్రణుతే జనః॥౪౩॥ బాహువలిం [illegible]
జౌ కరోతి శరమణ్డలమ్। కృణోతి [illegible]ః
కృణాతి తురగాన్ నవాన్॥౪[illegible]
త్రీన్ద్యామృణాతి ఫణినాం పుర[illegible]తిష్ఠం
కృతాన్తే దిఙ్ముఖాని యథాచ్ఛనత్తి॥[illegible]॥ యో లు
ఞ్చతి గిరాం కశ్చిత్ప్రచితార్థాన లుఞ్చతి।
యో లుఞ్చతి సహస్రం తచ్ఛరో లుఞ్చయత్యా

సా॥౪౬॥ తేతిల్యతే శిశుజనో గృహిణాం గృహే
షు తిల్లస్త్రియావనమదేనచ తద్ద్యువాసః। చంద
స్తి చాహంలలనాశ్చ సహప్రియేణ యస్య ప్రజా
శ్చ భయశోకరసానభిజ్ఞాః॥౪౭॥ యః సత్కరే
కరిణి ముఞ్చతి కజ్కపత్రం యశ్చ పరిమోచయ
తి చఞ్చలమశ్వకాయే! సంఖ్యేషు మోక్షయత్రియ
శ్చ శరం మనుష్యే స్వాం స్వాం భువం పరివిగత్తే
విదితా స్త్రివేదః॥౪౮॥ నిపతన్తి రణేషు యస్య బా
ణాః శితశస్త్రినిరీహితాఙ్గ శత్రవశ్చ। పతయ
న్తి సమన్తతో విపక్షాః సకలక్షోణితలేఽవియ
ద్ధృతేయః॥౪౯॥ భవతేమరితత్రయం యశ్చోక్తైః
క్రతుభిర్భావయతే చ నాకలోకమ్। భవతి త్రిద
శైశ్చ పూజితో యస్త్వణవద్భావయతి ద్విషశ్చ
సర్వాన్ ॥౫౦॥ భగ్నేషునోద్ధరయతేఽస్త్రసమా
హవే ముక్తాయుధేనోద్ధరుతే సధర్మవిత్। ఆ
ఘూర్ణ్యతే శ్రీరపి తస్య సన్ముఖే స్ఫురద్యశః శ్వే
తపటావగుణ్ఠితా॥౫౧॥ అజ్ఞాని మిత్రాణి ర
ణాఖాపమూర్ధే రాజన్యకేవేదయతే స పకః। సు
ఖం సదా వేదయతే చ సర్వం స్వార్థం ప్రజా
నవివేదయన్తి॥౫౨॥ బోధతే ధర్మవిద్యాం
యః శ్రుతివిద్యాంచ బోధతి॥ నిత్యానుధ్యానయు
క్తాత్మా బ్రహ్మవిద్యాం చ బుధ్యతే॥౫౩॥ బీ
భత్సతే పరస్త్రీభ్యోయో బధ్నాతి మతిం రణే। బా

ధయన్తి నదుఃఖార్తాః కశాన్యదరియోషితః॥౫౪॥
మూర్ధ్ని౯ తీర్థోదకైర్నిత్యం మార్జత్యాలపనైర్ద్వి
జా౯। యో మార్జయతి సామ్రాజ్యశ్రియశ్చాప
లవాచ్యతామ్॥౫౫॥ న క్షుభ్యతి రిపుష్వేకః క్షో
భతే నానుజీవిషు। మనాగపి మనోయస్య న క్షు
భ్నాతి మహాహవే॥౫౬॥నహినస్తి వృథా జన్తూం
తృణాన్యపి నహింసతి। తమేవ హింసయత్యేకం
యస్తదాజ్ఞాం విలఙ్ఘతే॥౫౭॥ జిహ్రేతి నీచస
ఙ్గత్యా హ్రిచ్ఛత్యనృతభాషణాత్। యో వార్తా
శ్రవణాదేవ స్వైరిణీనాం హ్రీయతే॥౫౮॥ శబ్దా
దయోయం విషయాః సుఖయన్తి నరంపరం।
సుఖాయతే శ్రియానిత్యం విద్యయాయశ్చ సుఖ్య
తి॥౫౯॥ దేవతే కన్దుకైర్నిత్యం క్రీడాద్యూతై
శ్చ దీవ్యతి। పరిదేవయతే కశ్చిత్తస్య రాష్ట్రేన
దుఃఖితః॥౬౦॥ యః శ్లిష్యతి ప్రియాం ప్రేమ్ణా
శ్లేషతి ద్విషతాం పురమ్। దుః శ్లేషాణ్యపి శా
స్త్రాణి ధియా శ్లేషయతి క్షణాత్॥౬౧॥ మథ్నా
తి వాదినః శాస్త్రే రణేమథతి వైరిణః। మనో
మథతి నారీణాం రూపేణాప్రతిమేనయః॥౬౨॥ కు
తోఽపి శజ్యతేనాసౌ సర్వేషాం శక్యతేతుయః।
శక్నోత్యశక్యమప్యాజౌ విజేతుం భుజవిక్రమా
త్॥౬౩॥ ఖేలన్తి యన్నరా నిత్యం ఖేలయన్తి చ
యోషితః। ఖేలన్తి చ జగత్యోఽపి యత్ప్రజా నిరుప

ద్రివాః॥౬౩॥ పిబన్తి మధు పీబన్తి పీయన్తే చప్రి
యాసనమ్। యత్ప్రసాదాదవిజ్ఞాతస్స్వపరోపద్రి
వాః ప్రజాః॥౬౪॥ యః ప్రాపయతి సర్వత్ర స
న్మానం ధర్మరాజవత్॥ ప్రాపతి ప్రత్యయం తేజః
కీర్త్యా వ్యాప్నోతి రోదసీమ్॥౬౫॥ న లజ్జతే గు
రోరాజ్ఞాం న లజ్జయతి యః స్థితమ్। ఆవ్యాధిర
తిదీప్తాగ్నిర్యః కదాపి న లజ్జతి॥౬౬॥ ఖిద్యతే యో
న భృత్యేషు యాచకేషు న ఖిద్యతి। ఖిన్తే తేష్వే
వ యే ద్రవ్యం దీయమానం న గృహ్ణతే॥౬౭॥
అజ్ఞాపయతి భృత్యార్థే యదజ్ఞే యంజ్ఞపయ
త్యజాన్। భూతాశ్చ భక్తిసమ్రాద్భిర్వాగ్భిర్విజ్ఞా
పయన్తి యమ్॥౬౮॥ నిష్ఫలన్తే ముఖాద్యస్య
నాశ్లీలపరుషా గిరః। యః శ్రియం కలయత్యే
స్త్రీముత్ఫాలయతి యద్యశః॥౬౯॥ సర్వోగర్వ
తి విద్యాభిర్ధనైర్గాన్ధ్యాయతేఽపరః। సర్వవిద్య
శ్చ సమ్రాడ్చ న స గర్వాయతే ప్రభుః॥౭౦॥
కశ్చిన్దన్తి కాం దిశో భూతాదిగన్తే యస్య శత్రవః।
కశ్చిద్దత్యశుభ్రైర్వాగ్భిః క్రన్దయన్తి రిపుస్త్రి
యః॥౭౧॥ తృణన్తి శాత్రవాన్యుద్ధే తప్యరోభిస్త్ర
ణోతి గామ్। తృణాతి త్రిదశాం వాసం యః కు
న్దద్యుతిభిర్గుణైః॥౭౨॥ యః సదాప్రియతే
ధర్మే దృణాతి చ రణే రిపూన్। హరన్తి కుద్దిశాశ్చ
యస్య దిగ్విజయోద్యమే॥౭౩। యతతే ధర్మ ఏవా

సా యాతయత్యహితం విశామ్। నిర్యాతయతి వై
రం చ నరేన్ద్రేషు క్రమాగతమ్॥ ౭౫॥ శీతాంశులేఖా
ద్గలితాం నిశినోత్యసిచంద్రికామ్। శాణయత్యాశు
గాత్రాణీయత్నేనాన్యం సమర్ఘోద్ధురమ్॥ ౭౬॥ నష్పీ
దతిక్షుధితార్తే సర్వత్రాసీదతి శ్రియమ్। ఆసా
దయతి విద్యానాం సర్వాసాం పరమాప్యసౌ॥ ౭౭
రటన్తి హాటకం యస్మాత్ప్రియవిప్రాః పరస్పరం
రటయన్తి చరజ్జాణి భూమించ రటయన్తి తే॥ ౭౮॥
శ్రుత్యా ధర్మం మిమీతే యః కించిత్స్మృత్యాఽపి
మాయతే। న మాతి మానినో యస్య యశస్త్రిభువనే
హరేః॥ ౭౯॥ యస్య శ్రీర్వర్ధతే నిత్యం యో వర్ధతే
ర్వర్ధయతి ద్విజాన్। వర్ధయత్యరివీరాణాం క్రు
ద్ధో మూర్ధా న మహాహవే॥ ౮౦॥ విషహ్యతే ప్రజా
ఽతిష్టం విషహ్యాతియమాత్యయమ్। విషహభో
తిపరోద్యోగం తపశ్శౌర్యబలేన యః॥ ౮౧॥ ధనేన స్తృ
ప్యతే సర్వస్తృప్యత్యన్యశ్చ విద్యయా। విద్యాధన
సమృద్ధోఽపి యో న స్తభ్నాతి సజ్జనః॥ ౮౨॥
అర్థినామీప్సితప్రాప్తౌ కల్పతే కల్పవృక్షవత్। న
కల్పయతి మిథ్యార్థాశ్చకః కల్పయతి ద్విషాం॥ ౮౩
దీనేషు దయతే గత్యం యోధిభ్యో దయతే ధనమ్। దీ
యస్తాం హత్యహం యస్య దురితాని తపోబలైః॥ ౮౪॥
శ్లోకేన క్షేపతి జనః క్షీబతే హర్షభాషితైః। ఉ
భాభ్యామపి సంస్పృష్టో యస్తు నాత్రీవ క్షీవ్యతి॥ ౮౫॥

న రోషయతి తస్మైన యో న తుల్యో న చాధికః।
యస్మై కుప్యతి తస్యాసౌ కులమేవాఽభిరోషతి॥౮౬
న ధృష్ణోతి గురోరగ్రే న ధర్షతి నిజాః ప్రజాః। తమేవ
ధర్షయత్యేష యస్తాసు ప్రతికూలతి॥౮౭॥ చూర్య
తే చౌర్యవృత్త్యా న చూర్ణయత్యరిమణ్డలమ్। ఆవ
చూర్ణయతి వ్యోమ యస్సేనాప్రతిభవం రజః॥౮౮॥
నోత్కణ్ఠతే పరద్రవ్యం నోత్కణ్ఠతి పరస్త్రియమ్।
యస్యోత్కణ్ఠయతి స్వాన్తం ధర్మ ఏవ మనస్సదా
౮౯॥ యః పూరయతి సన్మార్గం మార్గతి క్షేమ
మాత్మనః। యస్మిన్మృగయతే నిత్యం యాయజూ
కో జనో ధనమ్॥౯౦॥ విశినష్టి స్వరం మూర్త్యా శ్రి
యాశేషం విశేషతి। విశేషయతి యో వాగ్మీ వాచా
వాచస్పతేర్వచః॥౯౧॥ వితానయతి యః కీర్తిం వితా
నత్యమలం యశః। వితనోతి రిపుస్త్రీణాం హృదయే మ
దనవ్యథామ్॥౯౨॥ క్లేశతే న మృషావాక్యం క్లిశ్యతే
న చ నిష్ఫలమ్। నేన్ద్రియాణి విరుద్ధేషు క్లిశ్నాతి విష
యేషు చ॥౯౩॥ హితం మితఞ్చ యో వక్తి న వచత్యప్రి
యం వచః। నానాదేశసముత్పన్నాం వాచయత్య
ఖిలాం లిపిమ్॥౯౪॥ యస్య బర్హతి నిత్యం శ్రీర్ద్ధనశ
క్తిశ్చ బృంహతి। సింహవద్యస్య బృంహతి ద్విషదుచ్చా
రివారణాత్॥౯౫॥ తిపన్తి యస్య మాతఙ్గాస్తిప్యం
తి చతురఙ్గమాః। తేపయన్తి మనస్యాశ్చ యుద్ధే ని
మ్నోన్నతాం భువమ్॥౯౬॥ సపాదజన తే సామ్పమ్

తేజసార్తింశ్చ భృజ్జతి। కర్మబీజాని సర్వాణి యోగా
భ్యాసాత్ భృణోతియః॥౯౭॥ రిక్షైరిపుర్యదా కాన్తై
ధనైస్త్రైశ్చ రేచతి। రేచయన్తి చతన్నారీలోచనా
న్యశ్రు వారిభిః॥౯౮॥ సత్యం వదతి సర్వత్ర సర్వస్య
వద తేహితమ్। యన్న సత్యం నచహితం నవాదయతి త
ద్వచః॥౯౯॥ సర్వోప్యర్జయతి ద్రవ్యమాత్మనః ప్రీతి
హేతవే। అర్జతే శాశ్వతీం కీర్తిం యశ్చార్జతి జయం
స్థిరమ్॥౧౦౦॥ యస్య సంగ్రామశౌణ్డత్వం శా
లతే వాహుశాలినః। శలన్తి యద్గణా దిక్షు శలన్తే
వసురాలయమ్॥౧౦౧॥ భక్షయన్త్యస్థిభక్షుం తే
మాంసం భక్షతి శోణితమ్। యత్ఖడ్గం ఖణ్డితా
ఙ్గానాం శత్రూణాం కౌణపా రణే॥౧౦౨॥ య
శ్చలాలయతే బన్ధూన్ లాలయన్త్యఖిలాః ప్రజాః।
ఉల్లలన్తి యమాలోక్యాలలనానాం మనోరథాః౧౦౩
మూఢతి ద్విషతాం శౌర్యం తేషాం దర్పంచ మో
టతి। యే మోటయన్తి రాష్ట్రేషు తత్ప్రతారా
మమణ్డపాన్॥౧౦౪॥ మృథే మృణాతి శత్రూణామ
శ్వాన్ మృణతి వారణాన్। శత్రుబాణైః పురస్త
స్య నైకోఽపిమిత్రయతేపురః॥౧౦౫॥ త్రస్యన్తి రిప
వో యస్మాత్ త్రస్యన్తి పరదారగాః। యత్రస్మాత్ స
యతినిః శేషాన్ద్మ్యోనన్తరభూపతీన్॥౧౦౬॥ లు
ట్యత్యట్టాలికం దుర్గే కపాటాని చ లోటతే।

రిపూణాం లాటయత్యాజౌ ఖడ్గధారాణాం ఘటాం
శ్చయః॥౧౦౭॥ న తథా గర్హతే శ్వానః సృగాలం
చ న గర్హతి। గర్హే యత్ర [illegible] పాపార్థే న్యాసినే
స న వంచయథాః॥౧౦౮॥ [illegible] ర్థే ద్రా
హాతే చ నిశాగమే। [illegible] యద్వి
రోయుగే మృగీ ద్వాశాన్॥౧౦౯॥ క్షిణాతి దురితం దృష్ట్వా
క్షిణోత్యర్థేను దుఃఖాన్। భృత్యానాం నిత్యమజ్ఞా
నం యః క్షిణోతి సదుక్తిభిః॥౧౧౦॥ హిణ్డన్తి యే మ్లే
షాగాత్రాః పరస్త్రీషు హిణ్డన్తి యే। హేడన్తే నీతిసంప
న్నా బాంధవానపి తానసౌ।౧౧౧। క్షయతి ప్రత్యహం
పాపం త్రాయతి ద్విపతాం కులమ్। యశః క్షిపతి రోద
స్యోర్యస్య ధర్మరతాత్మనః॥౧౧౨॥ దణ్డం జోడయతి
ద్విట్సు వధం తేషాం చ జోడతి। దేవతాతిథిపిత్రర్థం
నిత్యమర్థం జుడత్యసౌ॥౧౧౩॥ అన్నం రాధ్నోతి
విప్రేభ్యోర్థం వ్యఞ్జనాని చ రధ్యతి। యత్ప్రసాదా
జ్జనః సర్వః స తతం రాధ్యతి శ్రియా॥౧౧౪॥ యో
ముష్ణాతి పరద్రవ్యం తస్య ముష్ణాతి యః శిరః। ము
ష్ణాత్యేష హృతార్థానాం దుఃఖం ధనసమర్పణా
త్॥౧౧౫॥ భక్త్యార్చయతి యో విప్రాన్ గురూ
న్ దేవాంస్తథార్చతి। అర్చన్తే చరణౌ యస్య మా
లిరత్నాంశుభిర్నృపాః॥౧౧౬॥ బహువ్యయయతి
ద్రవ్యం తదర్థం చ వ్యయత్యరిః। వ్యాయయత్యే
యశోబిమ్బం త్రైలోక్యాదర్శమణ్డలే॥౧౧౭॥ అ

ర్ధతి ద్విషతాం దర్పానర్ధతే ధరితోదయమ్।
యశ్చాపదర్యతి దారిద్ర్యందీనానాం ద్రవిణందిశ
న్॥౧౧౮॥ స్వదతే వివిధాహారైః స్వాదతేచగి
రాంరసమ్।ఆస్వాదయతిసర్వేషాంవిషయాణాం
సుఖాన్యయః॥౧౧౯॥ యత్రవిచ్ఛత్యరివ్యూహాంయ
త్రవిచ్ఛాయతి స్వయమ్। విచ్ఛాయయతి తత్రా
సౌభూపతీనాం ముఖశ్రియమ్॥౧౨౦॥ నబిభేతినశే
న్ద్రేభ్యోదేవేభ్యశ్చ న భేషతి। పరస్మాద్భేషతేధ
ర్మాత్తస్మాత్తుకార్యదతిక్రమమ్॥౧౨౧॥ యఃకృ
ణత్తిగుణగ్రామం కృన్తత్యరిశిరాంసియః। కీర్త
యన్తిచగోష్ఠీషు యద్గుణానమరాఙ్గనాః॥౧౨౨॥
న్యఞ్చతిప్రత్యహం మోహోయస్యనాచన్తిచా
రయః। అఞ్చయన్తి సదాయం చ గుణాః సర్వాతి
శాయినః॥౧౨౩॥ నకుథ్నాతిచదుఃఖార్తః సీతార్త
శ్చనకున్థతి। తస్య రాష్ట్రే ధనాఢ్యోవా మృతః
కోపినకుథ్యతి॥౧౨౪॥ విచారయతి యో ధర్మం వి
ద్వద్భిర్బ్రాహ్మణైః సహ। వివరత్యస్య లోకే
చశరచ్చన్ద్రోజ్జ్వలం యశః॥౧౨౫॥ అవిద్యానిద్రి
యాక్రాన్తో జగత్యేకః స చేతతి। ధియాచేతయ
తేసర్వంపరస్యహ్యాదిసంస్థితమ్॥౧౨౬॥ యోభు
జాభ్యాం భువోభారం భరతేభరతోపమః। బిభ
ర్తి చయశోరాశిం భూపతేర్యస్య భూరపి॥౧౨౭॥
నాసంరోషారుణా దృష్టి రావణే తస్యశత్రవే।

పాశపాణిస్తతస్తస్మిన్ యమదూతోఽపి ధావతి
॥౧౨౮॥ శాస్త్రేణ స్తోభతే ప్రాయో లఘుప్రకృతి
కో నరః। నిష్టభ్నాతి మహాత్మాసౌ న నీతేరచ్యు
తస్తు తాః॥౧౨౯॥ హా తే భర్తరి దుఃఖార్తాః క్లి
శ్నన్తి యదరిస్త్రియః। ఉజ్జాస్రైరశ్రుభిస్తాస్తాం
క్లిద్యన్తి నయనాని చ॥౧౩౦॥ ప్రేణ జైత్రైర్దక్షిణీ
యానాం విప్రాణాం చరణౌ చ యః। యత్నాద్గోమా
లిరత్నాంశుజాలైర్నేనేక్తి రాజకమ్॥౧౩౧॥ న
సంధయతి కేనాఽపి యః సర్వవిజయీ నృపః। సంద
ధాతి ధనుష్యేవ సోఽన్తకాలే చ సాయకమ్॥౧౩౨
మార్వ్యం సోఽద్విషతాం దర్పం భఞ్జయత్యాఞ్జ
నేయవత్। భనక్తి కామినీనాం చ దృప్తో మా
నమనఙ్గవత్॥౧౩౩॥ సోఽవేవేక్తి చ వేదాన్తం శా
స్త్రాభ్యాసేన సర్వదా। విపినక్తి పృథగ్భూతం
భూతేషు చదనం చ యః॥౧౩౪॥ ఆప్యాయన్తే య
తః ప్రాప్యాయత్తభాగం దివౌకసః। సద్వృత్తధ
నసమ్పత్తిరాప్యాయన్తే చ యత్ప్రజాః॥౧౩౫॥
యో హి వ్యాయచ్ఛతే నిత్యమసౌకిలనమేదతే। ఇతి
వ్యాయామశీలోఽసౌ మహాకాయో న మేద్యతి॥౧౩౬॥
యుద్ధే కృణాతి శత్రూణాం కన్ధరాన్ బాణవృ
ష్టిభిః। దత్వా బాణప్రహారం చ తేషాం క్షిణోఽతి
యః శ్రియమ్॥౧౩౭॥ ఘృతార్చిత ఇవార్చిష్మాన్ చ
ర్చతే యో రణాఙ్గణే। చర్చయత్యబ్రువాణశ్చ చ

ర్చ్యతేచపరైః సహ॥౧౩౮॥ భావత్యాద్ధోరణాత్ప్రా
న్తే వినీతాయస్య వారణాః। జాత్యా ధుర్యాశ్చ
ధూర్యన్తే సాదిభిః సాధుసాదితాః॥౧౩౯॥ య
స్మిన్నభ్యుదితే రాజ్ఞి సంకోచతి మతః క్షితౌ।సం
కుచత్యరినారీణాం ముఖపఙ్కేరుహద్యుతిః॥౧౪౦॥
నావద్యం ఘోషతే యస్యద్వారే కశ్చిద్భయాదుత్క
తః। ఘోషయన్తి పరం సర్వే దీర్ఘమాయుః సదార్పి
తాః॥౧౪౧॥ ఉడ్డీయన్తే శరాయస్యకోటిశః సమ
రాఙ్గణే। భగ్నానామరిసైన్యానాముద్ధయన్తే ర
జాంసిచ॥౧౪౨॥ యోలిఙ్గేనానుమయతి శృత్వాన్వ
న్ వివిధచేష్టితాన్। నచానుమాయయత్యన్యం త
స్యయచ్చేతసిస్థితమ్॥౧౪౩॥ మృద్నాతి విద్విషాం
దర్పంరోయి భుజాభ్యాం భువః పతిః। మృదన్తే చ
రణా యస్యవిద్విషః శరణాగతాః॥౧౪౪॥ మిలన్తి ప్ర
త్యహంయస్యవాజివారణసమ్పదః। మీలన్తి రిపు
నారీణాం ముఖపద్మవనానిచ॥౧౪౫॥ యస్యనా
ఘోటతేదండో ఘట్టనార్థః కుతశ్చన। వ్యాఘు
టన్తి విపత్రాశ్చయే సన్ముఖముపాగతాః॥౧౪౬॥
యోవాగ్మీ వాగ్మినాం మధ్యే వాచముచ్చైః ప్ర
పఞ్చ్యతే। ప్రపఞ్చయతి యత్కీర్తిం దిఙ్ముఖేషుమ
హాజనాః॥౧౪౭॥ యస్యన్యాయార్జితైర్విత్తైః పూ
జ్యమానాదినేదినే। తుష్యన్తి బ్రాహ్మణా నిత్యం
తుషన్తి కులదేవతాః॥౧౪౮॥ మనో నోద్విజతే య

స్య దదతోర్థమహార్నిశమ్। ఉద్విన క్తి తు సంసా
రాదసారాదాస్నవేదినః॥౧౪౯॥ వేదతే నజనం కశ్చి
త్సాన్నమీాయాః సమదర్శనః। ననిన్దః పరీవాదం పర
స్యభిరుపాయః॥౧౫౦॥ పిత్యాన్ పూరయతి శ్రా
ద్ధేవాన్యైః హైశ్చయః సదా। పూరయన్తే పితర
స్తం చ పాత్రసాదైరుదితోదితైః॥౧౫౧॥ ప్రకాశతే
తథా వ్యోమ్ని చంద్రికస్పూర్ణమండలః। ప్రకా
శ్యతే తథా భూమౌ స ప్రజానయనోత్సవః।
౧౫౨॥ న ప్రగల్భాయతే మిథ్యా కథనైర్యః క
దాచన। అజ్ఞా ప్రగల్భతే దోర్భ్యాం రిపో విఘు
టయన్ ఘటాః॥౧౫౩॥ యజ్ఞవాటే ద్విజాతిభ్యో
దాతుం తుష్యతి కోయిధనం। శ్వేతదేవ కృతివ్యా
జా ద్యశ స్నాపయతీవ యః॥౧౫౪॥ వినా ప
రాధమారణ్యే యః ఖేటతి మృగాన సౌ।
ఖేటయత్యరివీరాంశ్చ పాపర్ధి రసికాన్ బహూ
న్॥౧౫౫॥ మనుతే మనుతుల్యోఽసౌ ప్రజామా
త్మజవత్ప్రభుః। పితృవన్మన్యతే తం చ మాన్యం
జనపద స్సదా॥౧౫౬॥ చిత్రైశ్చిత్రయతి వ్యోమ
సరత్నాభరణాంశుభిః। యస్సౌ చ చిత్రేణ య
స్య చిత్రీయతే జనః॥౧౫౭॥ న ప్రకుప్యతి విప్రా
య కుప్యతే సమహాప్రభుః। ప్రకోపయతి తస్మై న
స యస్మైనకద్రుశోఽపరః॥౧౫౮॥ ఈడతే విప్ర
పాస్థానే యద్గుణాం శ్చారణవ్రజాః। స్వయ

పులకితో హర్ష్యాద్విడౌజా ఇతయత్ర్యపి॥౧౫౯॥ ఆ
జ్ఞాతే పుణ్యతీర్థేషు ప్రస్తయుజ్ఞానిశక్తిమాన్।
ప్రజాయత్ర్యరిసైన్యాని విపత్రైః యుధిష్ఠిరాయ
కైః॥౧౬౦॥ నిశ్శేషయతి యశ్శత్రూన్ శేషో
ద్విగుభుజద్వయః। నిశ్శేషతి చ దానేన భాండా
గారం దినే దినే॥౧౬౧॥ సులభం సస్యమిచ్ఛన్తి
యద్దేశప్రతిభోజనాః। ఉచ్ఛన్తి చ చిరాల్లబ్ధైర్వార్థేన
పరిపూరితాః॥౧౬౨॥ పాముష్యాస యస్త్వేకేన
భిక్షావ్రతచారిణః। నదీనదుఃఖితాస్తేస్యుర్యేవ స
త్వ్యస్యమండలే॥౧౬౩॥ నకాఙ్క్షత్యన్యృతం కశ్చిన్న
వాఞ్ఛతి పరస్త్రియం। సర్వోఽపి ధార్మికస్తత్ర త
స్యరాష్ట్రేస్థితో జనః॥౧౬౪॥ ఉద్ఘాటనేనకస్యాపిక
క్షకక్షపరాయణః। ఉద్ఘాటయతి గోష్ఠేషు సర్వేషా
మవయోగుణాన్॥౧౬౫॥ స్తేపన్తే యస్యవక్త్రేకే
న్ద్రో లావణ్యామృతబిన్దవః। యం వీక్ష్య వేపతే
స్త్రీణాం వపుశ్శరశతాహతం॥౧౬౬॥ వాల్లన్తి
హస్తిపృష్ఠేషు సేనాన్యః కోటిశః పురః। హాయ
న్తే హారకాఽసంఖ్యా యస్యనాగాశ్చనిర్గమే॥
౧౬౭॥ ఏకోపి విసృజత్యాజౌ బాణవృష్టిమరా
తిషు। యస్యోపరి విసృష్టాస్తే పుష్పవృష్టిం చ ఖేచ
రాః॥౧౬౮॥ ప్రమతేయోఽదరిద్రాణాం లక్షము
ప్యాగ్ర సాంపరాభాః। నక్షమ్యతి క్షితీశానామప
రాధ్యశానపి॥౧౬౯॥ తితిక్షతే క్షమాయస్తు సాప

రాధేషు సాధుషు। తేజయన్తియమా శాస్త్రం
వన్ది బృందేరితా గిరః ॥ ౧౭౦ ॥ యస్య యోగ నిమ
గ్నస్య భోగస్యాస్తాశ్లథాయతే। శ్లథతే దీర్ఘసంసార
గ్రన్థిశ్చాత్మ వినిశ్చయాత్ ॥ ౧౭౧ ॥ క్షత్రాణయతి
యః క్షీమాణ శ్రోత్రియేభ్యో విపులం వసు। విశ్రాణ్యన్తి
చ తే యస్మై సత్యాం వాచ శ్చ శుభాశిషః ॥ ౧౭౨ ॥
వ్యాయామదృఢదేహోఽపి మన్దతరోయిన సుంద
రః। మన్దాయతే క్వచిత్కార్యే పరార్థేనచ కర్హి
చిత్ ॥ ౧౭౩ ॥ అపమృత్యుం పరిత్యజ్య సుఖం ప్రా
ణితియత్ప్రజా। న ప్రాణ్యతే పరం తస్య ప్రీతి కాలం
కరోతియః ॥ ౧౭౪ ॥ యోనలుమ్పతి పూర్వేషాం కీ
ర్తిం రాజ్ఞాం యదానవే। ఉద్భాలుమ్పతి లావణ్యం
నేత్రాఞ్జలిభు సైర్జనః ॥ ౧౭౫ ॥ దధతే యస్సదాచా
రం సదాచారేణసంస్తుతః। దధతే శాసనం యస్య
శిరసాచనరేశ్వరాః ॥ ౧౭౬ ॥ దదతే ద్రవిణం భూరి
ద్రావ్యాణేభ్యః స దేవయః। దదతే బ్రాహ్మణా
యస్మై సన్తతేద్విత్యమాశిషః ॥ ౧౭౭ ॥ సర్పంస తేదు
రితం రాష్ట్రే ప్రజాభ్యో ఽగ్రృ భావతః। ప్రేర్యే
మాణశరౌఘేణ సర్పిసతేరిపతాకినీ ॥ ౧౭౮ ॥ ప్రమా
దేనాపి దేవాగ్నిగురుభ్యః శపతేనయః। సాక్షా
త్కృతాగసః కోపాద్దాసాయాపిన శప్యతే ॥ ౧౭౯ ॥
నటంతినాటకే యస్య చరితం భరతాదయః। నా
టయంతి స్ఫుటం యేషాం పతాకాః క్రమాక్రమాః ॥

౧౮౦॥ హోమాగ్నిధూమసురభిః పవతే మారు
తో మృదుః। గోదావరీతరంగార్ద్రైః పునీతే యద్ద్వి
జప్రజాః॥౧౮౧॥ యే న వంచయితే కంచిత్సదా సత్య
పరాయణాః। వంచయంతి శరచ్చంద్రశుచయో దిక్షు
యద్గుణాః॥౧౮౨॥ యో ధీమాన్ మీమాంసాంత
ర్ధర్మమనుతిష్ఠతి। పశవోపి న మీమంః యద్దేశే దుఃఖ
పీడితాః॥౧౮౩॥ ముఖంకృపతి శాలేయామిత్రక్షే
త్రం చ కర్షతి। యత్ప్రసాదాదవిజ్ఞాతక్లేశో
జనపదః సదా॥౧౮౪॥ శిక్షన్తి శిక్ష వాసాద్రైర్వాయ
వో దక్షిణోదధేః। శుభ్రావతీతరంగాగ్రదః శిక్ష
యన్తి చ యద్వపుః॥౧౮౫॥ శబ్దాయతే సదా స్థా
నే నోపృష్టస్తేన కశ్చన। పరశ్శబ్దయతి ద్వాస్థః
ప్రాప్తాగమనబోధనాత్॥౧౮౬॥ విలసన్తి రణే తు
ష్టా యస్యారంగోపజీవినః। లాసయన్తి రసాభిజ్ఞా
యస్యామేభరతోత్తమాః॥౧౮౭॥ విలపన్త్యబలా
నాం చ హృదయే మదనవ్యథాః। విలాపయన్తి యం
ప్రాప్య గుణవంతోపి శత్రవః॥౧౮౮॥ అసౌ ప్ర
క్రమతే యుద్ధే కోపి బహుభిః సహ। న క్రామంతి
తథాప్యేనం విక్రాంతా బహవోపి తే॥౧౮౯॥ వీయం
తపీతసంతాన వృద్ధ్యై యస్య కులాంగనాః। వి
జాయన్తే వరోధాశ్చ యత్పురే గృహవృద్ధయే॥
౧౯౦॥ ప్రథతే ప్రియవదస్య పృథివ్యాముజ్జ్వలం
యశః। ప్రథయన్తి ప్రధీయాంసో గుణాన్స్వగేపి

నిర్మలాః॥౧౯౧॥ అమన్త్రవ్యాధయోప్యేనం నకదాచి
ద్భయాదివ। అమయన్తి ప్రమల్పంచ తపనామిక
రోతిసః॥౧౯౨॥ విష్ణాతి విషవత్ప్రాణాం స్త్రియోధ
ర్మద్విషామసౌ। వేవేష్టి విష్టపం యస్యకీర్తిస్సర్వాతి
శాయినః ॥౧౯౩॥ నిశ్శేషం శేషతి క్రోధాత్ప్రతిపక్ష
క్షమాపతీన్। పరం శేషతి యశ్శేషభూభారభర
ణే ధ్రువం॥౧౯౪॥ క్షిపతి ప్రతిపక్షాణాం హృదయే
భక్షజం జ్వరం। క్షిప్యన్తి క్రోధ్రియాణాం చ నిః క
మ్పక్షణమాత్రయే॥౧౯౫॥ లపతి స్నిగ్ధయా వాచా
సర్వైరేవ సమం ప్రభుః। సకృద్ధ్యప్టేన చప్రేవ్ణా
సాహ్లాదం జ్ఞాపయత్యసౌ॥౧౯౬॥ యాతి కాలే కుల
స్త్రీభిః క్షత్రసన్తానవృద్ధయే। యునాతి యావన
స్థోపి వేశ్యాయాం బన్ధకీజనే॥౧౯౭॥ నరో జయతి
యః కాంశ్చిత్ప్రాణినః కరుణాన్వితః। తస్య ధర్మర
తే రోగా న రుజన్తి ప్రజా అపి॥౧౯౮॥ అన్తర్విద్యా
మసౌ ప్రాన్న మ్లేచ్ఛతి ధృతవ్రతః। న మ్లేచ్ఛయ
తి ధర్మజ్ఞో వివాదే వాదిభిస్సహ॥౧౯౯॥ సమ్పశ్య
తేమతిర్యస్య త్రైలోక్యేపి స్వగేహవత్। సమ్ప
శ్యతి పరస్సేనాం సాగరాన్తే మహీతలే॥౨౦౦॥ ము
ఘ్ణం నిస్తేముఖం స్త్రీణాం యత్ర ప్రజా ప్రీతిపాలితా।
నిఙ్క్ష్తి స్తనవక్త్రోరుకపోలాక్షిలలాటకం॥౨౦౧॥ వి
లోక్యయాం విఘుటతేకోపాటోపో మృగీదృశాం। వి
ఘాటయతి చాస్ఫోటన్ వైరిణాం కరిణాం ఘటాః॥

౨౦౨॥ నిస్తనస్తనదుఃఖార్తాస్తద్దేశే నిరుపద్రవే। స్త
నయిత్యుగ్రశబ్దేన పర్జన్యోఽపి నభీతివత్ ॥౨౦౩॥ రస
న్తి మధురైః కంఠైర్యస్యోద్యానే పతత్రిణః। రస
యన్తి చ హృద్యాని తత్ఫలాన్యనివారితాః॥౨౦౪॥
లజతే లాంఛనస్యేన్దోః క్షతిర్యశ్శ్రోకీర్తిర్యోహ్యా
సా। లజ్జతే లజ్జనీనాం చ వార్తాకర్ణనతోఽపి యః
॥౨౦౫॥ యస్తోలయతి దారిద్ర్యకర్దమే పతితాన్న
రాన్। తులయత్యపి దేవేంద్రం సంగ్రామే భుజవి
క్రమాత్॥౨౦౬॥ నశోచతి శుభాచారో యో మృ
తానపి బాన్ధవాన్। శోచయత్యతి నిస్సారం సంసా
రం సారధీరసౌ॥౨౦౭॥ నోపహార్గ్యం శయతే కంచి
త్తత్పృత్యగురుడాజ్ఞయా। యది ప్రమాదాద్దశతి
తస్మిన్నక్రమతే విషం॥౨౦౮॥ యం పరిక్షిప్య లక్షం
హి యదస్యన్తి పత్తయః। ఆహవే జయలక్ష్మీశ్చ
తస్య సంపద్యతే ధ్రువం॥౨౦౯॥ గోత్రలాభయతి
వ్యూహం ప్రతిపక్షక్షమాభుజాం। లభతే త్వంతతో
భూమిహేమమహాస్తిహయాదికం॥౨౧౦॥ క్రీడా
హత్వాపి శత్రూన్నానపసాహతి యః క్రియా।
యథాప్రహృష్యతి శుశ్రూషాసత్కవీనాం సుభాషి
తం॥౨౧౧॥ ధర్మోత్కర్షస్య దానేపి యో హిదోలం
యతే వచః। దోలయత్యరివర్గస్య జీవితాశాం చ య
స్సదా॥౨౧౨॥ వాహతే వాహినీం హన్తుం బాహు
శాల్యమాహవే బుధః। వహతే పహతారాతే బహు

రూపాం చ యః స్త్రియం॥౨౧౩॥ స్వేదతే కిల గర్వో೭పి
వపుష్మాన్ మానపణాన్వితః। న ను స్విద్యతి తస్యాంగం
వ్యాయామజితమేదసః॥౨౧౪॥ అతిచిత్రాణి వస్త్రాణి
వివ్యాయయన్తే యస్య కౌతుకాత్। విజ్ఞాని కావయ
న్తే చ వయంతే యద్విరాజికాః॥౨౧౫॥ వాతి వా
యుశ్చ నరతో తావన్నాన్యో೭భిభీతవత్। ఉద్వేప
తి యథా స్త్రీణాం స్వేదార్ద్రం సురతే వపుః॥౨౧౬॥
ఊర్జన్తి వివిధాభిశ్చ విద్యాభిర్యస్య వారణాః। ఊర్జ
యన్తి చ దానేన సమ్మానేన పదాతయః॥౨౧౭॥ ఆ
యచ్ఛతి రణే మార్త్వ మహాయావద్విపిత్సయా। తా
వదార్ఛతి శత్రూణాం తస్య వారణపద్ధతిః॥౨౧౮॥
మోదయన్తి యదుద్యానే సారుణం పుష్కరేణవః పూ
ద్యన్తమగ్రమాఘ్రాయ మోదన్తే చ నరస్త్రియః॥
౨౧౯॥ బహిరాచమనస్నానప్రాయశ్చిత్తేన శుధ్య
తి। అన్తశ్శుచీయతే సమ్యక్ పరమాత్మని నిశ్చయా
త్॥౨౨౦॥ యత్ర వ్రజానాముపఘ్నం తైస్తత్పన్నో೭పి న గ
ర్జతి। గర్జయన్తి కథం చాన్యే క్షుద్రకా యే చణసగ
రాః॥౨౨౧॥ స్నాతి గంగాజలైర్నిత్యం యత్ర దేశే
శ్వ చ ద్విజః। యస్మాన్నయతి జనాన్ సర్వాన్ విగత
మసి తైర్గుణైః॥౨౨౨॥ దృఢం ధర్మే విలగ్నస్య య
స్య సత్యవతే పదం। జీవతి స్వర్గలోకాన్తం యశో೭స్య
స్తు సుకృతాత్మనః॥౨౨౩॥ స్వరతి స్నిగ్ధయా వా
చా సర్వానానన్దయత్యసౌ। స్వరయత్యధివాస్పృత్రి

పినచకం చిత్పతిగ్రిహమ్॥౨౨౪॥ సమన్తి యద్వై
రేయో గేనసేమన్యన్యైః స్వరాతురాః। యః సామయ
తిసామజ్ఞః స్నిగ్ధైరాలోకైస్సైశ్చతాః॥౨౨౫॥ హి
తాహితం ప్రజానాంయః పేక్షతేనిత్యమాత్మనః।
పేక్షయత్యఖిలానాంచ కర్మతద్వినిరోయజితమ్॥
౨౨౬॥ అఖిలప్యతిసాధూనాముదయం సర్వదైవ
యః। సాధులోకోపినిః సీమంతస్యాభిలాషశ్రియ
మ్॥౨౨౭॥ కాయఃకామ్యతి నాకన్ద్యేయస్య ప్ర
హారతోరిపూణా। క్రామన్తిరిపుసేనాశ్చ వేపమా
నాదిశోదశ॥౨౨౮॥ యఃస్వప్నేనాపి చాత్మీయం
గుణంకాపినశత్యతే। కథయత్యాదిరాజానాంచరి
తానిసహస్రశః॥౨౨౯॥ వ్యనక్తి యచ్ఛరీరస్థంల
క్షణంసార్వభౌమతా। అభునక్తినగోదోహంయద్దే
శేయాజ్ఞికోజనః॥౨౩౦॥ అచుటన్తినవైర్బాహుం
ముఖమాచోటయన్తిచ। యద్బాహుకృతవైధవ్యా
రుదన్త్యాయదరిస్త్రియః॥౨౩౧॥ విషాశయతియః
శతూన్ బన్ధనైరఖిలానపి। విషాశయతిచాత్మా
నంజ్ఞానాత్ర్యక్షకుయంనయుణ॥౨౩౨॥ ఘూణ
న్తేశాస్రవస్యాపియద్గుణశ్రవణేశిరః। పిత్రోదాసీన
వృత్తీనాంఘూర్ణతీతికి మద్భుతమ్॥౨౩౩॥ యస్య
లక్ష్మీర్నిర్వికసతిప్రజాధర్మేణరక్షతః। వికాసన్తైచ
భూయాంసోగుణాఃశ్రవణహారిణః॥౨౩౪॥ కిలన్తిల
లనాఃకామంక్రీడన్తిస్థవిరాఅపి। అజ్ఞాతవ్యాధిపై

క్లబ్యసుఖితా యస్యమణ్డలే॥౨౩౫॥యః కూట
యతిశతూర్ణాంద్దృష్ట్వా గజఘటాంరణే। సంఘటన్తి
భయాత్కాన్తాః శత్రవో యస్యదర్శనాత్॥౨౩౬॥
కల్పతేకృపణేష్వేవం కృపయార్జిత విక్రమః। ప్ర
చురం ప్రార్థితోప్యర్థం నాసౌకృపయతి ప్రభుః॥
౨౩౭॥అజస్రైరశ్రుభిః శత్రుస్త్రీణాం ధౌతమివా
ధికమ్। యద్యశః శ్వేతతే దిక్షు స్వేదతేచ సుతా
లయే॥౨౩౮॥మశస్కలంపథయతిపన్థయత్యుత్తరా
పథమ్। యద్దండఖండితాశేషప్రచండ రిపుమం
డలమ్॥౨౩౯॥ హ్రాదతేస్నిగ్ధగమ్భీరం యద్దేశవ
ర్తులోకో ఘనః। హ్లాదతే యస్యలోకేషు కృపీవలజనో
ప్యలమ్ ॥౨౪౦॥యాచ్ఛాచ్ఛతేనమూర్ఛన్తి యద్గు
ణాః శశలాఞ్ఛనే। నసమూర్ఛతి మేనాసౌదృష్టః
సహృదయః ప్రభుః॥౨౪౧॥ కృణాతితృణవద్యుద్ధే
శరజాలేనయో రిపూన్। కృణన్తి విద్రుతా యస్య ది
ఙ్ముఖేషు రిపవ్రతాః॥౨౪౨॥ లక్ష్మీమాలింగతి స్నే
హాద్యః సదాపురుషోత్తమః। ఆలింగయతీరత్నా
నాంజాలేనమణికుట్టిమమ్॥౨౪౩॥ యథాసువతిసం
గ్రామేస్వయమే వజనేనయః। సోమంసునోతియ
జ్ఞేషు పరలోక జిగీషయా॥౨౪౪॥మనో మూదయ
తే యస్యశాస్త్రాభ్యాసరసాయనాత్। సర్వలో
కాతిశాయివ్యాసవిభూత్యాసమాద్యతి॥౨౪౫॥స్నే
హ్యతిజ్ఞాతివర్గేషు స్నేహయత్యార్యబంధుషు।

రణేశూరయతే యస్య శూరత్వేద్విషతాంరణే॥
౨౪౬॥ యఃశీలతిసదాధర్మం శీలయత్యాత్మనోహి
తమ్। నచస్త్రమతిశోకేన నచదుఃఖేన తామ్యతి॥
౨౪౭॥ భినత్తి నిత్యమజ్ఞానం ఛేదయత్యహితోద
యమ్; సాధ్నోతిధీః సదాయస్యసాధ్యశ్రీశ్లాఘభూ
తలే॥ ౨౪౮॥ ఏషతేయః సదామార్గంగవేషయతి
చ;వ్రతమ్। యత్కించిదప్యర్థితే సోతదర్థ్యేతి తదక్షర
మ్॥ ౨౪౯॥ ఆలోచతే సదానీతిమాలోచయతి స
ంతియాః। ఆలోకన్తేయమేవాత్మా నాలోకయతి
యచ్ఛతాః॥ ౨౫౦॥ ఘూనయుత్సుఘేతుత్వాన్ నచ
ఘుత్సతిలిజ్జినః। నభత్సతిపికగ్మసాన్నచభర్త్సు
యతేభృతాన్॥ ౨౫౧॥ మండయన్తిగుణాః సర్వం
యోగుణానేవమండతి। భూషణంభూషయత్యన్యం
సతుభూషతిభూషణమ్॥ ౨౫౨॥ ఉన్మూలయతియః
శత్రుమున్మూలతి తమాంసిచ। వాయుంచప్రీత
త్యాత్మీయం ప్రీతయత్యరిమండలమ్॥ ౨౫౩॥ నిబ
హ్యాయతి బుధ్వారీన్ స్వయమాహూయాని బ
హాన్తే। ఇహాహాన్ యతియఃపూజాంస్వర్గసీం
ప్రతప్యమహాన్తి॥ ౨౫౪॥ భక్త్యానమతియోదేవాన్
నమస్యతిగురూన్ద్విజాన్। రుణద్ధిరోదసీం కీ
ర్త్యాసత్సంగమనురుధ్యతే॥ ౨౫౫॥ దివానిద్రాయి
తేనాసౌననిద్రాయతిసంధ్యయోః। నస్పృధ్యతిపర
ద్రవ్యంనచగహ్యాయతేఽపరమ్॥ ౨౫౬॥ తూర్ణ్యతే

సర్వవిత్కార్త్స్న్యేశ్వరతే ధర్మప్రవయః। క్వసన్తి య
ద్గుణాన్ మర్త్యా ధ్వనయన్తి చ ఖేచరాః॥ ౨౫౭॥ త
ర్జయన్తే హితః భూమానాన్యం తర్జతి సజ్జనమ్। స
దునోతి పరం వాచా దుర్జనో శాన్త్యా న దూయతే॥
౨౫౮॥ నసూదతే మతిర్యస్య యః సూదయతి శాత్ర
వమ్। చికిత్సతి చ స వ్యాధిం సాధు కేతయతి ప్రజాః॥
౨౫౯॥ యోఽంజుషతి ప్రజారిష్టం జుషతే యః సుఖం స
దా। సత్యం సంగిరతే యశ్చ గృణాతి సుభగం వచః॥
౨౬౦॥ యో భుంక్తే భువనే రాజ్యం యస్య శ్రీర్నిభృత
త్వలమ్। పలన్తి యద్విషో దిక్షు దురితం చ పలాయతే॥
౨౬౧॥ జహాత్యసజ్జనైః సంగం జహీతే దుర్జనై
ర్వ్యయః। లీనాతి ధర్మప్రవాసాన్ స్త్రీయా గేహలీయ
తే॥ ౨౬౨॥ జాయన్తే యస్య పాపాని జాయన్తే చ
శుభోదయాః। యః పృథ్వీం పాణిపాయన్తి యత్ర ప్ర
ఖ్యా వావృశత్రవః॥ ౨౬౩॥ చిత్తం రంజతి నారీణాం
స్వయం తాసు న రజ్యతి। రమాత్య విదుషాం సంగం రమా
యత్య శ్రియం సదా॥ ౨౬౪॥ కీర్తిర్భ్రామ్యతి యస్యో
ర్వ్యాం గుణాః సర్వే భ్రమన్తి చ। మానం ఖండయతి
స్త్రీణాం ఖండతే ద్విషతాం శిరః॥ ౨౬౫॥ ప్లోషతి
ద్విషతః సర్వాన్ ప్లుష్యత్యపి చ తత్పురమ్। అ
శ్లథప్రయతి శస్త్రాణి నార్థమర్థయతే నతః॥
౨౬౬॥ విభాజయతి యో ద్రవ్యం సభాజయతి సజ్జ
నాన్। లభత్యర్థాన్ కామేచ ధర్మే లభ్యతి యః స

దా॥౨౬౭॥ దేవాన్గదతియః స్పష్టం నరోయంగదయ
తిశ్వచిత్। అశ్నాతిశుచిమహారమశ్నాతేచపరం
తపః॥౨౬౮॥ దత్తతె సర్వకార్యేషు దత్తతేచహి
లంద్విషామ్। శివంయత్తయతెథశక్త్యావిభూత్యా
యశ్చజత్తితి॥౨౬౯॥ గాహతెశాస్త్రమత్యర్థంగా
థతెనాక్థమన్యతః। యస్మైగుధ్నాతి యద్ధర్మం
తత్తేణాదేవగుధ్యతి॥౨౭౦॥ పజతె రాజచిహ్నై
ర్యఃపజత్యేతద్భయాజ్జగత్। ఇన్ధేయుద్ధేషుయ
త్తేజఃపధతెయః శ్రియాధికమ్॥౨౭౧॥ యఃస్పాటతి
మృషాఘ్నాతస్తం రాడతనిరీక్ష్యసః। పరితిష్ఠేధతీ
యఃశత్రూనాకార్యం తస్యాశుసిధ్యతి॥౨౭౨॥
నయన్తితద్గణాః సర్వేయస్తం నయతిదిజ్మ్నా
న్। శ్రియామృడతిమృడ్ణాతి సరస్వత్యాచ సమ్మ
దా॥౨౭౩॥ ఇతిసమాప్తమవాప్తగుణోదయం క
విరహస్యమిదంరసికప్రియమ్। సదభిధానవిధాన
హలాయుధ ద్విజవరస్యకృతిః సుకృతాత్మనః॥
౨౭౪॥

॥ఇతిశ్రీహలాయుధప్రణీతం కవిరహస్యం
సమాప్తమ్॥